

Överförmyndaren

FÖRÄLDRARS FÖRVALTNING AV BARNNS EGENDOM

Vad är skillnaden mellan vårdnadshavare, förmyndare och förälder?

En vårdnadshavare ansvarar för att barnet får trygghet, omvårdnad och en god fostran. En förmyndare har ansvaret att förvalta barnets tillgångar och företräda barnet i ekonomiska frågor. Vanligtvis är det så att en vårdnadshavare också har rollen som förmyndare. Undantag finns om vårdnadshavaren är omyndig eller tingsrätten beslutat om något annat.

En förälder är nästan alltid vårdnadshavare för sitt barn och är då samtidigt också förmyndare. När båda föräldrarna är vårdnadshavare utövar de vårdnaden och förmynderskapet gemensamt. Är bara en av föräldrarna vårdnadshavare är denna också ensam förmyndare.

Vad får barnets pengar användas till?

Enligt lag ska barns pengar i skälig omfattning användas för barnets uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. Resterande tillgångar ska placeras på ett tryggt sätt med skälig avkastning¹. Barns pengar ska dock inte användas för kostnader som ingår i föräldrarnas försörjningsplikt.

Föräldrar har försörjningsplikt för barnet tills dessa att barnet fyller 18 år eller har gått ut gymnasiet (dock inte längre än till 21-årsdagen). Föräldrar ska vanligtvis betala barnets kostnader för exempelvis kläder, nöjesresor, inredning, tv-spel, fritidsaktiviteter samt gymkort/träningskort. Om föräldrarnas samlade ekonomi inte tillåter en sådan utgift kan barnet ibland själv få betala några av dessa utgifter.

Om du är osäker på om en utgift för ditt barn ingår i din försörjningsplikt kontakta gärna överförmyndaren för mer information. Kontakta oss innan du gör inköpet eller uttaget, om du vill att barnet ska betala detta med sina pengar.

Följande information rör enbart förmyndarens roll eftersom överförmyndarens tillsyn bara omfattar denna del.

Förmyndarens roll

Enligt svensk lag gäller som huvudregel fri föräldraförvaltning. Det betyder att det huvudsakliga ansvaret för förvaltningen av ett barns tillgångar ligger på förmyndarna, utan inblandning av någon myndighet. Lagens utgångspunkt är att alla förmyndare agerar för sina barns bästa.

Det är din uppgift som förmyndare att se till att ditt barns medel i skälig omfattning används för barnets uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. Tillgångar som inte behövs för detta

¹ 12 kap 4 § föräldrabalken

Överförmyndaren

ska du placera på ett tryggt sätt och med en skälig avkastning. Du ska föra löpande noteringar (t.ex. i kassabok eller i Excelblad) över barnets tillgångar och göra anteckningar om övriga åtgärder du gör med barnets ekonomi. Det är viktigt att barnets tillgångar förvaras på konton i barnets namn. Det förhindrar att de blandas samman med din egen eller någon annans egendom.

I viktiga frågor ska du be om barnets synpunkter, om det kan ske med hänsyn till barnets ålder och mognad. Du kan bli skadeståndsskyldig mot barnet om du inte sköter din förvaltning av barnets tillgångar på ett korrekt sätt.

Ibland behövs en tillfällig god man

Du kan *inte* företräda ditt barn om ni båda har del i samma rättshandling. Det kan exempelvis inträffa i ett dödsbo, om både du och ditt barn är delägare i det. Samma sak gäller om din maka/make/sambo har del i samma rättshandling som ditt/ert barn. Det innebär exempelvis att om ni är två föräldrar, så kan inte den ena av er företräda ert barn i rättshandlingen om den andra föräldern har del i den.

Om det finns minsta risk för en intressekonflikt så bör du så snart som möjligt kontakta överförmyndaren för mer information. Det finns annars en möjlighet att ett upprättat avtal blir ogiltigt.

Om du och ditt barn har del i samma rättshandling ska en tillfällig god man förordnas. Den gode mannen företräder barnet enbart för den aktuella rättshandlingen och blir entledigad från sitt uppdrag efter att ha redovisat sitt uppdrag till överförmyndaren. Arvodet till den gode mannen betalas av dödsboet eller av barnet.

Överförmyndarens roll

Överförmyndaren är den myndighet som har tillsyn över hur barns tillgångar förvaltas och hur förmyndare bevakar barns ekonomiska angelägenheter. Vår uppgift är att se till att barns medel förvaltas för barnets bästa eller används för barnets nytta enligt de lagregler som finns. Det betyder att du som förmyndare alltid är skyldig att lämna oss de upplysningar om förvaltningen som vi begär. Vissa åtgärder för barnets räkning kräver enligt lag² att förmyndarna har inhämtat överförmyndarens samtycke för att åtgärden ska bli giltig.

Överförmyndaren i Ekerö kommun är behörig överförmyndare för alla barn som är folkbokförda i Ekerö kommun. Det är därför viktigt att du meddelar oss om barnet folkbokförs i en annan kommun.

² En stor del av överförmyndarens verksamhet framgår i föräldrabalken, så även vårdnadshavares och förmyndares skyldigheter.

Överförmyndaren

Åtgärder som alltid kräver överförmyndarens samtycke

När du för barnets räkning ska göra någonting av det som beskrivs nedan krävs alltid överförmyndarens samtycke:

Fast egendom

Samtycke krävs för förvärv (köp och gåva) och försäljning av fastighet eller bostadsrätt. När barn äger en fastighet eller en bostadsrätt måste förmyndarna också redovisa sin förvaltning av alla barnets tillgångar till överförmyndaren varje år.

Gåvor/Understöd

Förmyndare får som regel inte ge bort sitt barns egendom. Ett undantag är personliga presenter av mindre värde (t.ex. julklapp eller födelsedagspresent) om barnet har ekonomiskt utrymme för detta. Med överförmyndarens samtycke kan förmyndaren i vissa fall få använda barnets *inkomster* till understöd åt en närstående till barnet.

Skuldsättning

Överförmyndarens samtycke är nödvändigt för att en förmyndare, för barnets räkning, ska kunna ta lån eller ingå annan skuldförbindelse. Vårt samtycke krävs också för att ingå borgensförbindelse eller för att ställa barnets egendom som säkerhet för hens eller annans förbindelse/lån.

Överförmyndarspär

Huvudregeln är att ett barns medel inte är spärrade för uttag av förmyndaren, eftersom det förutsätts att förmyndaren följer gällande lagregler och bara använder barnets tillgångar för barnets bästa.

Undantag gäller om ett barn får pengar genom arv, testamente eller försäkring och det utbetalade beloppet överstiger ett prisbasbelopp. Då ska den som betalar ut pengarna alltid sätta in dem på ett överförmyndarspärtrat bankkonto i barnets namn. Det är förmyndaren som öppnar kontot på vald bank. Utbetalaren måste meddela överförmyndaren om att utbetalning till kontot har gjorts.

När ett konto har en överförmyndarspär innebär det att förmyndaren bara kan ta ut pengar från kontot efter samtycke från överförmyndaren. Ansökan om uttag görs skriftligen av samtliga förmyndare. Är barnet över 16 år ska hen alltid skriftligen samtycka till uttaget. När överförmyndaren får in en begäran om uttag för första gången kontrolleras samtliga förmyndare i Kronofogdens och socialförvaltningens register.

Eftersom barnets pengar ska användas till barnets uppehälle, utbildning och nytta i övrigt medger överförmyndaren vanligtvis inte uttag för kostnader som innefattas av föräldrarnas försörjningsplikt (t.ex. kläder, nöjesresor, inredning, fritidsaktiviteter, tv-spel, gymkort/träningskort eller liknande) eftersom dessa utgifter inte ska belasta barnets ekonomi. Om du vill att ditt barn ska bekosta ett inköp är det viktigt att du ansöker om

Överförmyndaren

uttagstillstånd *innan* några inköp görs för barnets räkning. I annat fall blir barnet skuldsatt, vilket inte är tillåtet.

I ansökan om uttag ska du ange vilket belopp som du önskar ta ut, från vilket konto (ange kontonummer och bank) och vad pengarna ska användas till. Till ansökan behöver du bifoga saldobesked från det överförmyndarspärade kontot och underlag för det som uttaget ska användas till (offert, faktura, skärmdump eller uppgift om eventuell placering vid sparande). Överförmyndaren lämnar ett skriftligt beslut på ansökan.

Om beslutet är ett samtycke till uttag tar du med dig beslutet till banken så att uttaget/överföringen kan genomföras. Pengar som tas ut från ett överförmyndarspärat konto ska användas till det som framgår av i ansökan. Om pengarna används till annat finns risk att överförmyndaren anser att förmyndaren inte har skött barnets ekonomi på rätt sätt, något som försvårar möjligheten för framtida uttag. När pengarna har använts ska du redovisa uttaget till överförmyndaren. Redovisningen består vanligtvis av en kopia av ett kvitto eller ett utdrag från barnets konto som visar på utförd omplacering.

Om överförmyndarens beslut är ett avslag på ansökan om uttag har du möjlighet att, inom tre veckor från det att du fick beslutet, överklaga beslutet.

Överförmyndarspärren på barnets konton försvinner per automatik när barnet fyller 18 år. Den myndiga ungdomen får sen själv ansvara för sina tillgångar.

Om barnet har tillgångar över åtta prisbasbelopp – kontrollerad förvaltning

Reglerna om kontrollerad förvaltning anger att när ett barns tillgångar överstiger åtta prisbasbelopp (2023 uppgår ett prisbasbelopp (pbb) till 52 500 kr) har förmyndaren en skyldighet att inom en månad anmäla detta till överförmyndaren. Därefter ska förmyndaren varje år lämna in en redovisning av sin förvaltning av barnets tillgångar.

Anmälan görs genom att samtliga förmyndare lämnar in en gemensam förteckning³ över barnets alla tillgångar per det datum som tillgångarna översteg 8 pbb. Till förteckningen ska kontoutdrag bifogas, som visar saldot på samtliga barnets konton. Förteckningen undertecknas på heder och samvete av samtliga förmyndare.

När barnets tillgångar överstiger 8 prisbasbelopp utökas överförmyndarens tillsyn även på andra sätt. Utöver de åtgärder som alltid kräver överförmyndarens samtycke gäller nu också andra lagregler om överförmyndarkontroll⁴. Vid kontrollerad förvaltning krävs exempelvis överförmyndarens samtycke för att förmyndaren ska kunna placera barnets tillgångar i aktier och försäkringar. De flesta fonder och obligationer är däremot fria placeringar som inte kräver vårt samtycke.

³ Förteckningen är en redovisningshandling. För information om blanketter m.m. se sista sidan i informationsmaterialet.

⁴ 14 kap 2–7 §§ föräldrabalken

Överförmyndaren

Årlig redovisning till överförmyndaren

Redovisningen av förvaltningen av barnets tillgångar ska lämnas in före den 1 mars varje år och ska visa föregående års förvaltning. Årsräkningen undertecknas på heder och samvete av samtliga förmyndare. Den granskas sedan av överförmyndaren.

Om barnets tillgångar vid ett senare tillfälle kommer att understiga fyra prisbasbelopp (år 2023 motsvarar det 210 000 kronor) och det inte finns någon särskild anledning till fortsatt överförmyndarkontroll, ska överförmyndaren besluta om att överförmyndarkontrollen ska upphöra.

När barnet blir myndigt upphör förmynderskapet automatiskt. Senast en månad efter att förmynderskapet har upphört ska en sluträkning lämnas in. Sluträkningen undertecknas på heder och samvete av samtliga förmyndare. Den granskas sedan av överförmyndaren.

Efter det att sluträkningen har granskats klart skickas alla redovisningshandlingarna till barnet så att hen har möjlighet att gå igenom hur förmyndarens förvaltning har skötts⁵.

Övrig information

Särskild överförmyndarkontroll

Överförmyndaren kan utöva tillsyn genom särskild överförmyndarkontroll. För att bestämmelserna om särskild överförmyndarkontroll ska gälla krävs att det har ställts upp ett villkor att barnets egendom ska stå under särskild överförmyndarkontroll och att barnet får egendomen genom:

- arv eller testamente,
- gåva,
- förmånstagarförordnande i försäkring i anledning av dödsfall m.m.

En gåvogivare måste skriftligen anmäla en villkorad gåva till överförmyndaren *innan* gåvan ges. Om pengar enbart sätts in på ett överförmyndarspärtrat konto utan att en anmälan till överförmyndaren har gjorts gäller inte reglerna om särskild överförmyndarkontroll. En givare kan senare återkalla sitt villkor om särskild överförmyndarkontroll.

Vid särskild överförmyndarkontroll blir pengar som sätts in på bank överförmyndarspärtrade. Förmyndarna måste även redovisa sin förvaltning varje år till överförmyndaren. Se ovan under kontrollerad förvaltning.

Särskild förvaltning

Vid gåva, testamente eller förmånstagarförordnande kan man skriftligen ange villkoret att egendomen som berörs ska förvaltas av någon annan än förmyndaren. Ett sådant villkor, om det anses giltigt, leder till att förmyndaren helt saknar inflytande över förvaltningen av just

⁵ Barnet har under tre år från att hen mottog redovisningarna möjlighet att väcka talan om ersättning för skada som förmyndaren har orsakat avsiktligt eller pga. vårdslöshet, 12 kap 14–15§§ föräldrabalken.

Överförmyndaren

den egendomen. Eftersom förmyndaren inte förvaltar egendomen har överförmyndaren inte heller någon tillsyn över den.

För att ett villkor om särskild förvaltning ska accepteras måste det framgå att alla förmyndare undantas från bestämmanderätt. Det måste också finnas minst en namngiven person som ska vara särskild förvaltare. Den särskilda förvaltaren behöver inte vara en fysisk person utan kan exempelvis vara en bank. Banken i sin tur utser en tjänsteman inom banken som ska utföra uppdraget.

Särskild förvaltning kan gälla även efter barnets myndighetsdag. Den särskilda förvaltaren ska årligen lämna redovisning av sin förvaltning till förmyndarna och efter myndighetsdagen till det då vuxna barnet. Den som har förordnat om särskild förvaltning kan också sätta upp andra villkor som ska följas av den särskilda förvaltaren.

Kontaktuppgifter till Överförmyndaren i Ekerö kommun

Du är alltid välkommen att kontakta oss på överförmyndarkansliet i Ekerö kommun om du vill ha mer information. Om du vill ringa oss har vi telefontid helgfria vardagar mellan kl. 9-11 på telefonnummer 08-124 57 150. Det går också bra att skriva eller mejla till oss.

Adress: Box 205, 178 23 Ekerö

Besöksadress: Tappströmsvägen 2

Telefon direkt: 08-124 57 150 (vardagar 9-11)

E-post: of@ekero.se

Hemsida: www.ekero.se

Överförmyndarens e-tjänster och blanketter hittar du [Omsorg & hjälp \(ekero.se\)](https://www.ekero.se/omsorg-och-hjalp)

Gå till vår hemsida, välj "e-tjänster & blanketter", därefter rutan "Omsorg och hjälp. Välj sen listen "God man och förvaltare" och sen [Blanketter för god man, förvaltare & förmyndare - Ekerö kommun \(ekero.se\)](https://www.ekero.se/blanketter-for-god-man-forvaltare-och-formyndare-ekero-kommun)

Senast uppdaterad 2023-01-13